

מאיר לנסקי

סגן-ניצב אבי דוידוביץ, ראש מפלג חקירות בינ"ל, היחידה הארצית לחקירות פשעים פורסם במראות המשטרה גיליון 161 בשנת 1997 תחת השם הסנדק האמריקאי: מאיר לנסקי

הקדמה

החוקר רוברט רוקאווי¹ טען כי אם היה אי פעם "סנדק" במאפיה האמריקנית, הרי שהוא היה יהודי, ולא איטלקי, ושמו היה מאיר לנסקי. הצצה אל הביוגרפיה של לנסקי, כפי שרשם המלומד האמריקני האנק מסיק² מאפשרת לא רק לבחון חלק מהתהוותו העבריינית, אלא מהווה פתח התבוננות נוסף לתופעת הפשע המאורגן בכלל, ולמקומם של היהודים בעבריינות המאורגנת בארצות-הברית בפרט.

מסיק ציין כי לנסקי עמד במשך שנים רבות בראש סינדיקט הפשע הארצי בארצות-הברית. הוא נחשב לגאון פיננסי בעל "מוח שטני" ועושרו הפרטי נאמד, בראשית שנות השבעים, בכשלוש מאות מליון דולרים. לנסקי שרד גם לאחר שגנגסטרים גדולים ומפורסמים חוסלו, או נאסרו, או הוגלו. הוא התמודד היטב עם "מלחמות הכנופיות" בשנות העשרים והשלושים הסוערות; עמד בפני המשבר הכלכלי הגדול שהיה בין השנים 1929 - 1932; והסתגל לכל התהפוכות בעולם הפשע. הצלחתו של לנסקי, לדעתו של מסיק, נבעה, בין השאר, מגישתו: השוחד עדיף על הקליע, המוח עדיף על הכוח, האלמוניות עדיפה על אור-הזרקורים. כאשר חש לנסקי לא בנוח בארצות-הברית, ניסה הוא לעלות לישראל. בתום מערכה משפטית וציבורית חסרת תקדים בישראל³, גורש הוא למעשה מן הארץ. משחלפו עשרים שנים ויותר מאותה סערה, כמעט ונשתכחו העובדות. אפשר, ואלמלא דרישות המועלות לאחרונה על-ידי גורמים שונים, להפעיל את הסמכות הנתונה לשר הפנים, למנוע מתן אזרחות לעולים חדשים ממדינות חבר העמים המוחזקים כארכי-פושעים, כשם שנעשה ללנסקי, ייתכן וסיפורו היה נעשה במרוצת הימים לאפיזודה.

דומה כי דווקא עתה, בעיצומה של פאניקה על חדירת מאפיה רוסית לישראל⁴, תוך העצמת תופעות פשיעה ייחודית הנוגעות לעבריינות מאורגנת מברית-המועצות לשעבר, לעתים באמצעות גימוד מקרים מהעבר, לרבות "פרשת לנסקי"; ראוי לעיין שוב בסיפורו של מאיר לנסקי בראי הישראלי.

¹ רוקאווי, רוברט א. (1990). מהגרים, פועלים וגנגסטרים: פרקים בתולדות היהודים בארצות-הברית. תל-אביב: המכון לחקר התפוצות - אוניברסיטת תל-אביב.

² מסיק, האנק (1972). מאיר לנסקי. תל-אביב: ספרי שין שין שין.

³ ככל הידוע "פרשת לנסקי" היה המקרה האחרון בישראל, בו סירב שר הפנים ליתן אשרת עולה ליהודי בשל עברו הפלילי, שנדון בבג"צ. קדמו לפרשה זו מספר מקרים כמו: יוסף יואנוביצ'י (בג"צ 48/58, פד"י י"ב); ליב פרקש (בג"צ 186/62, פד"י ט"ז); ובעיקר יצוין המקרה של מרוין לי גולד (בג"צ 94/62, פד"י ט"ז) שם נפסק, בין השאר, כי "בעל עבר פלילי" אינו בהכרח "בעל הרשעות קודמות", וניתן להיווכח על עבר פלילי של אדם גם אם לא הורשע בפלילים.

⁴ הדיון הציבורי בעניין המכונה: חדירת המאפיה הרוסית לישראל והפאניקה המתחוללת סביב כך מזכירים במידה רבה את הויכוח על הפשע המאורגן בישראל בשנות השבעים; כפי שעלה במחקרי משנת 1995 בשם: "האם קיים פשע מאורגן בישראל? ניתוח מקרה של קונפליקט על הגדרת בעיה חברתית".

קורות חייו

לנסקי נולד בשנת 1902 בגרודנו שברוסיה, למקס ויט סוחובלנסקי, וגדל שם יחד עם אחותו ואחיו ג'ק עד לשנת 1911, אז היגרה המשפחה לארצות-הברית והתגוררה בניו-יורק. הוריו לא זכרו את התאריך המדויק בו נולד מאיר, לכן רשם פקיד ההגירה את התאריך: 4 ביולי (יום העצמאות האמריקני) כיום הולדתו. בשנות העשרים המוקדמות לחייו, כינוהו "גינני ביצים" - אולי בגלל אומץ ליבו; מכל מקום איש אינו זוכר את מקור הכינוי. אז גם החליף את שם משפחתו ללנסקי. בהגיעו לבגרות לא עשה רושם בחזותו. קומתו הייתה כ- 160 ס"מ ומשקלו לא עלה על כ- 60 ק"ג. בשנת 1917 סיים את חוק לימודיו בבית-הספר, והוריו מצאו לו עבודה אצל בעל מלאכה לייצור מבלטים. בשנת 1921 התפטר לנסקי מעבודתו בבית-המלאכה ונעשה מכונאי מכוניות. עד מהרה יצא לו מוניטין כרב אומן בדגם T של פורד. בספטמבר 1928 קיבל לנסקי אזרחות אמריקנית.

לנסקי בחר בחיי משפחה על-פני חיי התהוללות פרועים שרק צרות אחריתן, ונשא אישה בשנת 1929 יהודייה צעירה בשם אנה ציטרין. בינואר 1930 נולד לזוג בן בעל מום: באדי. בספטמבר 1932 נולד הבן השני: פול. בשנת 1937 נולדה הבת. חיי הנישואין של הזוג לנסקי לא עלו יפה. באדי הנכה היה מקורב לאביו שסיפר לו, למגינת ליבה של אנה, סיפורים על מעלליו בעבר. הדבר גרר לסכסוכים בין בני הזוג. אנה גם לקתה בנפשה. בפברואר 1947 הם התגרשו לאחר פרוד ממושך. בדצמבר 1948 נישא שנית לנסקי לתלמה שרשוארץ, מניקוריסטית גרושה ואם לילד, אותה פגש באקראי.

בניגוד לרבים מהגנגסטרים המפורסמים, נפטר לנסקי בשיבה טובה בשנת 1983. בתחילת אוקטובר 1962 ביקר לנסקי בישראל, אך הוגדר כאורח לא רצוי. בשנת 1969 החליט לנסקי להשתקע במיאמי-ביץ'. ביולי 1970 הגיע לישראל על סמך אשרת ביקור אשר הוארכה לו מעת לעת. בספטמבר 1971 החליט שר הפנים לא להיענות לבקשתו של לנסקי לקבל אשרת עולה לפי חוק השבות, וגם לא להאריך לו עוד את תוקף אשרת הביקור. לנסקי עתר לבג"צ נגד החלטה זו. בספטמבר 1972 דחה הבג"צ, בהרכב של חמישה שופטים בראשות הנשיא אגרנט, את העתירה, וחייב את לנסקי לשלם את הוצאות המשפט בסכום כולל של אלפיים ל"י⁵.

בנובמבר 1972, אולץ לנסקי לעזוב את הארץ. ביולי 1973, לאחר ניתוח לב פתוח, זוכה לנסקי במיאמי מעבירות מס. משנת 1974 ואילך נכנע הממשל הפדראלי ונטש את מאמציו לכלוא את לנסקי מאחורי סורג ובריח. עד יומו האחרון היה קשור לסינדיקט, אך מעולם לא רצה ליצור שושלת. אשתו וילדיו הורחקו מכל עסקי הפשע שלו, הוא לא חיפש לעצמו יורש.

התהוותו העבריינית

מסיק טען כי באוקטובר 1918, כשהיה לנסקי בן שש-עשרה שנים, נשתנה עולמו. באותו יום, בדרכו חזרה הביתה וארגז כלי העבודה בידו, נקלע לנסקי באקראי לתקרית במהלכה אישה, כנראה מופקרת, ניסתה לפתות נער כבן 12. כתוצאה מכך התפתחה קטטה בין עבריו

⁵ בג"צ 71/442; מאיר לנסקי נגד שר הפנים; פד"י כ"ו, עמ' 337 - 400.

ידוע שהיה במקום ובין האישה. הנער הקורבן ניסה לסייע לאותה אישה, אולם העבריין האלים תקף גם אותו. לנוכח כל אלה, התנפל לנסקי על הבריון והכה בו ב"מפתח שבדי" שהיה ברשותו. הנער, בנג'מין "באגסי" סיגל, הפך לימים לשותפו של לנסקי. בעקבות אירוע זה הורשע לנסקי הצעיר בגין התפרעות ונקנס בשני דולרים. את הקריירה העבריינית שלו החל למעשה אחרי אירוע זה, כאשר ארגן לעצמו "הכנסה צדדית" קטנה ממשחק קובייה נייד. הדבר נודע חיש מהר לנציגי המאפיה המקומית ששלחו ללנסקי "גובה" על-מנת לגבות ממנו חלק מההכנסות ממשחק הקובייה. בליבו של לנסקי לא עלה כלל להיכנע לתכתיבים של המאפיה האיטלקית המקומית, והוא גייס לעזרתו חבר בעל גוף. התפתחה תגרה כללית בין קבוצת יהודים ובין קבוצת איטלקים, שבעקבותיה, בשנת 1920, שוב הועמד לנסקי לדין, בגין התנהגות פרועה, וגם הפעם נקנס בשני דולרים. נציג המאפיה, בהעריכו את אומץ ליבו של לנסקי ותבונתו, פנה אליו והציע לו להצטרף למאפיה, ולנצל את "חוקי-היובש" על-מנת להתעשר, מבלי לעסוק בענייני יוקרה כפי שעשו "זקני" המאפיה האיטלקיים. לנסקי קנה את הרעיון אבל החליט לממשו בדרכו שלו.

במקביל להתמחותו של לנסקי במכונאות רכב, החל לנסקי, יחד עם באגסי סיגל לזייף ולסחור במכונאות גנובות. מסיק ציין כי בעת ההיא חוללה המכונות מהפכה בעולם הפשע הואיל וחיוני היה להעביר את המשקאות החריפים המוברחים במהירות, ולאפשר לגנגסטרים להאריך את טווח פעילותם בתחומי השוד והרצח. לנסקי ובאגסי הקימו "סוכנות להשכרת מכונאות", ובנוסף למסחר במכונאות גנובות החלו לעסוק בהובלה בקבלנות של משקאות חריפים אסורים. לצורך אבטחת המשלוחים, או שדידת משלוחים של כנופיות יריבות, נזקק לנסקי לגנגסטרים חסרי מעצורים. לנסקי השכיל לבחור אותם בקפידה רבה. כך החל לנסקי לפתח קשרים הדוקים עם מאפיונרים איטלקיים וביניהם צ'ארלס "לאקי" לוציאנו, אשר לימים הוכתר כ"קאפו די קאפי רה", או "קאפו די טוטי קאפי" - הבוס של כל הבוסים. מפעילותה של כנופיית "באגסי את מאיר", התפתחה "חברת רצח בע"מ". לנסקי וסיגל הוכיחו כי אלימות מבוקרת, לרבות רצח, עשויה להביא רווחים, ולא רק גורמת להתלהטות יצרים.

רוברט פיטרסון, שעמד בראש ועדה לחקר הפשע המאורגן שמונתה על-ידי הסתדרות עורכי-הדין, והיה שר המלחמה ושופט פדראלי, העיד בפני ועדת קפאובר⁶ כי לנסקי וסיגל עמדו בראש חבורת מחסלים. רודיצקי, איש בולשת של משטרת ניו-יורק העיד כי כל אישור לחסל לא בוצע אלא לפי צו מגבוה, היינו מסיגל ומלנסקי. גם בנג'מין בארון, מודיע שיתף פעולה עם הרשויות דיווח כי בשנות העשרים המאוחרות שיתף פעולה עם מבריחי משקאות אלכוהוליים שבראשה עמד "יאשה" כצנברג, אשר שכר את סיגל ולנסקי לבצע חטיפות ומעשי רצח של מתחרים. במארס 1928 ניסו לנסקי וסיגל לרצוח גנגסטר בשם ג'ון ברט, לאחר שחשדו בו שהלשין למשטרה על פריצה שביצעו. ברט סירב להעיד נגדם, ומשלא נמצאו עדים וראיות, בוטלו כל האשמות נגד השניים. עם זאת, בדרכם אל הפסגה, כאשר הארגון דחק את האנדרלמוסיה, בא השוחד במקום הקליע. שיחודם של הנמצאים במשרדי השלטון נמצא יעיל

⁶ ועדת קפאובר - באוקטובר 1950 מינה הסנט האמריקני ועדה בת חמישה סנטורים, בראשות הסנטור מטנסי אסטס קפאובר, לחקור את תופעת הפשע המאורגן בארצות הברית. דיוני הוועדה, שהתנהלו בשנים 1950 - 1951, שודרו בטלוויזיה וברדיו והפכו לאירוע תקשורתי מרכזי בארצות הברית באותם ימים. כל ראשי הפשע המאורגן נחשפו לציבור הרחב. שמותיהם של מאיר וג'ק לנסקי צצו מיד, וחזרו בעקביות לאורך כל עבודת הוועדה.

על-פני השימוש באלימות נגדם, והוא הדרך הטובה ביותר להבטיח שקט ושליטה על השווקים בהם פועל הסינדיקט.⁷

כבר בשנת 1929 פעל לנסקי, במסגרת הקשרים שקשר עם מנהיגי המאפיה, לזמן את כל ראשי קבוצות הפשע הראשיות לוועידה אשר תטפל בהקמתו של סינדיקט ארצי. הוועידה התקיימה בהשתתפות כל הבכירים מרחבי ארצות-הברית וביניהם: ג'וזף דוטו - "ג'ו אדוניס", פרנק קוסטלו, אל קפונה ואחרים. לאחר שנדונה בעיית המשקאות והושגו הסדרים כלשהם, העלה לנסקי לדיון את נושא ההימורים, ביודעו כי יקיץ הקץ על חוקי היובש: במוקדם או במאוחר יתבע הציבור לסתום את הגולל על החוקים שהולידו אלימות רבה כל-כך. הוועידה הסתיימה מבלי שהוקם "ארגון גג" - אבל הדרך נסללה. לנסקי ביסס את מעמדו ויצר קשרים טובים עם כל "הבוסים". מאז, נעשה לנסקי גם "יעד משטרתי", אולם כל המאמצים שהושקעו להביאו **כאסיר** לבית-הסוהר, עלו בתוהו. בשנת 1931 הורשע לנסקי בגין עבירה לפי חוק איסור הסחר במשקאות חריפים ונדון לקנס כספי בסך מאה דולרים. באותה שנה, על-פי עדותו של ג'וזף ולאצ'י,⁸ איש המאפיה ששינתף פעולה עם השלטונות והעיד בפני ועדת קפאובר, לנסקי ואחרים היו אחראים להוצאתו להורג של מראנו, מנהיג קבוצה של פושעים שהיו יריבים לקבוצה של לוציאנו. הרצח בוצע על-ידי ארבעה יהודים, מחופשים לשוטרים, שנכנסו למשרדו של מראנו וקטלו אותו. בשנת 1932 נעצר לנסקי בחברת כמה בוסים בצאתם מוועידה בשיקגו. לאחר יומיים של חקירה הוא שוחרר מבלי שהועמד לדיון.

לנסקי בצמרת הפשע המאורגן

הוועידה המכריע לייסוד הסינדיקט הארצי התכנסה ביוזמת לנסקי ושותפיו במלון "אלדורף אסטוריה", בניו-יורק בשנת 1934, לאחר שבוטלו חוקי היובש ולאחר תקופה ממושכת של מלחמות עקובות מדם מצד אחד, וניסיונות כושלים להשכנת שלום בין המשפחות והבוסים השונים. בוועידה זו חולקו אזורי השליטה והפעולה של הבוסים; ונקבע, בין היתר, כי לא ירצחו עיתונאים ושוטרים ללא קבלת "אישורים" מתאימים. יצירת הסינדיקט תחת מנהיגותו של לנסקי וחבריו ציינה גם את המעבר ממנהיגות אישית כריזמטית ואלימה לקואופרטיב יעיל ואנונימי. הארגון עצמו, הסינדיקט, היה מסוגל לספק יותר את צרכיו הוא ולמנוע שכירת שירותים מבחוץ. הארגון פיתח את שרותי העזר כגון עורכי-דין שעמדו לרשותו, כמו אהרון שפירא במטה של לנסקי, או רואי חשבונות. הודות לסינדיקט אפשר היה לספוג הפסדים, להשקיע באופן שיטתי וקבוע בגופים פוליטיים, ולחסל מתחרים המסכנים את המונופול של הסינדיקט.

לאחר שניהל לנסקי משא ומתן לשם קבלת מונופול של הסינדיקט על ההימורים בקובה, עם ידידו, השליט הרודן של הוואנה - פלוחנסיו באטיסטה - ולאחר שהפקיד שלושה מיליוני דולרים בבנק שוויצרי עבור הרודן, ושילם לו חמישים אחוזים מהרווחים לאורך התקופה

⁷ אמיר, מנחם (1977). מקום היהודים בפשע המאורגן בארצות הברית. עבריינות וסטייה חברתית. כרך ה', מסי 1-2. עמ' 70-89.

⁸ ג'וזף ולאצ'י איש המאפיה העיד בפני ועדת החקירה בהיותו מרצה עונש של מאסר עולם, וחשף בפומבי פרטים רבים על פעילות הפשע המאורגן בארצות הברית. ככל הידוע הופעתו נסתייעה הודות להטבות שקיבל מהשלטונות תמורת עדותו. לימים ציין מסיק כי אמינותו של העד נמצאה שנויה במחלוקת.

כולה, הקים לנסקי, בין השאר, אימפריית הימורים בהוואנה, והחל בפעילות אינטנסיבית בתחום הסמים המסוכנים, ובמיוחד הרואין. כמו-כן נכנס לנסקי לעסקים ענקיים ברשתות מזון.

בסמוך לשנת 1937 הורשע בגין בסחר בסמים אחד משותפיו של לנסקי: לואיס "לפקה" בוכהלטר. מדובר היה בסחר בסמים שלפקה וכצנברג עסקו בו ובמהלכו העבירו שישה משלוחים של הרואין, בערך קימונאי של כעשרה מליון דולרים, משנחאי לארצות-הברית דרך הונג-קונג. המשלוחים הוברחו על-ידי בלדרים שהתחזו כתיירים ואשר קיבלו כאלף דולרים עבור כל "ביקור", לרבות כיסוי כל הוצאות הנסיעה והשהייה שלהם. שני פקידי מכס שוחדו וסייעו להכנסת המשלוחים לניו-יורק, בתמורה לאלף דולר עבור כל משלוח. לנסקי חש כי מפעל זה של לפקה מסוכן מדי, ולכן דאג להתרחק ממנו. כתוצאה מאכיפה יעילה של המשטרה, הגיע הדבר לידיעתה, והיא ביקשה לעצור את לפקה ולהעמידו לדין. לפקה פנה לחברת "רצח בעירבון מוגבל" בבקשה שיחסלו את כל העדים העלולים להעיד נגדו. אלברט אנאסטאזיה, מבכירי הפשע המאורגן, נחלץ לעזור ודאג להסתיר את לפקה מפני המשטרה ולחסל 12 עדים. התפתח מצוד כמעט חסר תקדים בארצות-הברית אחרי לפקה. לנסקי שחש לא בנוח נסע להוואנה, ונחקר בעניין בשנת 1939. לפקה המשיך להסתתר בניו-יורק. למעשה נדרש לפקה לאישור מהארגון על-מנת לחסל את כל העדים נגדו, אולם לנסקי העדיף, משיקולים שלו, שאחדים מהם יישארו בחיים על-מנת שלפקה יכנס לבית הסוהר.

הארי גרינברג, איש האגרוף של לפקה גם הסתתר מאימת החוק. בהגיעו למונטריאול אזל כספו. מכיוון שהאמין כי לפקה מעוניין בהמשך הסתרתו, וכי ללפקה ממון רב, כתב הארי לאחד מידידיו של לפקה וביקש כסף. בין השיטין של הבקשה הסתתר איום, שאם לא יספק לפקה את המימון הדרוש, עלול הארי להיענות להצעת הפרס של המשטרה בסכום של שלושים אלף דולרים שהובטחו למוסר המידע שיביא למעצרו של לפקה. איום זה גר "משפט מהיר" נגד גרינברג. גזר הדין היה כמובן מוות. המשימה הוטלה על אלברט טננבאום, חבר כנופיית "באגס את מאיר". אולם טננבאום לא הצליח למצוא את הארי. בינתיים גבר הלחץ מצד המשטרה על הסינדיקט. נפוצה גם שמועה שלפקה נעשה צמא דמים וגם אנשים שלא הייתה להם כל סיבה לדאגה - חששו לחייהם. כתוצאה מכך איבד לפקה יוקרה ואהדה בעולם התחתון, לנסקי הפיץ שמועה שאפשר וכדאי לעשות עיסקה: להסגיר את לפקה למשטרה, ולהרוויח שקט; וכי "בשעת כושר" ישוחרר לפקה מהכלא. בסופו של דבר, ובתנאים מסוימים כפי שסוכמו, נפלה ההחלטה ולפקה נאלץ להסגיר עצמו לידי הבולשת הפדראלית. לפקה חש שהסינדיקט בגד בו. הוא נשפט למאסר משלושים שנים ועד למאסר עולם.

הארי גרינברג אותר, ובנובמבר 1939, כשלושה חודשים לאחר כניעתו של לפקה, חוסל הארי על-ידי אנשי לנסקי וסיגל. לפקה שניהל מלחמת חורמה להשתחרר מן הכלא, והלחץ מצד המשטרה על הסינדיקט, הביאו למתח רב בקרב הגנגסטרים. כתוצאה מכך החליט אחד העבריינים הזוטרים, שנחשב כאדם לא יציב בנפשו, להעיד נגד אחדים מהגנגסטרים של כנופיית "באגס את מאיר". אחד מהם היה אייבל רלס. רלס, עם מעצרו, נשבר, נעשה עד-מדינה, ומסר עדות מפורטת על שמונים וחמישה מקרי רצח שהיה שותף להם, במסגרת "חברת רצח בעירבון מוגבל", וכן מסר מידע על כאלף עבירות שונות שהיו קשורות לסינדיקט. בין היתר, הפליל רלס את טננבאום שהפך להיות עד-מדינה בעצמו. טננבאום הפליל, בין השאר, את באגסי סיגל אשר נעצר לאחר מצוד. ללנסקי המודאג שלח סיגל פתק: "אל תעשה

במכנסיים, חבר. התובע המחוזי נמצא אצלי בכיס הקטן". העובדה היא כי בדצמבר 1940, הופיע התובע המחוזי החדש של לוס אנג'לס וביקש לבטל את כתב האישום נגד סיגל. לימים נודע כי סיגל, ככל הנראה בסיועו של לנסקי, תרם שלושים אלף דולרים מקופת הארגון לקופת הבחירות של התובע המחוזי. יש הטוענים כי בשלב מסוים אחר-כך, דרש סיגל מהתובע את כספו בחזרה, והכסף אכן הוחזר לו.

עדותו של טננבאום גרמה לכך כי לפקה הורשע ברצח שנעשה בניו-יורק והוא נדון למוות בכיסא חשמלי. גזר הדין בוצע במרץ 1944 בבית-הסוהר "סינג-סינג". רלס נותר העד היחיד נגד הארגון. למחרת עדותו של טננבאום נגד לפקה, בנובמבר 1941, בהיותו תחת משמר של שישה שומרי ראש חמושים בחדר בבית-מלון שהורכבו בו דלתות פלדה, וערב מתן עדותו, "נפל" רלס מחלון בית-המלון ומת. החקירה העלתה, בין השאר, כי אחד האנשים שביקר באזור בו היה המלון, לפני שצנח רלס אל מותו מהחלון, היה מאיר לנסקי. לצורך הכרעות גורליות התכנסו מנהיגי הפשע המאורגן לדיון בדומה לפרלמנט. אחד הכינוסים נתגלה במקרה למשטרה. בתאריך 14.11.1957 הבחין סמל המשטרה אדגר קרוסוול באורחים רבים שבאו לביתו של ג'וזף ברברה באפלצ'ין שליד ניו-יורק. התברר כי שבעים וחמישה מראשי ה"קוזה-נוסטררה" (באיטלקית: העניין שלנו, שמה של המאפיה בארצות-הברית על-פי עדותו של ואלצ'ין), מכל רחבי ארצות-הברית לרבות שתי משלחות מקובה ומשלחת אחת מאיטליה התכנסו לעניין שלא נודע. ברם עצם קיום כנס הוכיח את קיום הפשע המאורגן ואת עוצמתו⁹. להסיר ספק יודגש כי הכינוס הזה, בדומה לאחרים בעת ההיא, התקיים תחת שליטתו הכמעט מוחלטת של לנסקי¹⁰.

לנסקי בתקופת מלחמת העולם השנייה

כמו כל אזרח אמריקני נאמן, התייצב לנסקי בלשכת הגיוס בפברואר 1942. הכתובת שדיווח עליה בניו-יורק הייתה באותו בניין בו גר אחד מראשי התביעה הכללית - דיואי. לאורך כל תקופת המלחמה דאג לנסקי לתדע את לשכת הגיוס בכל פעם שנסע למקום אחר. באותה שנה, במסגרת קשריו עם בכירים בממשל, ומתוך מגמה לקדם את מעמדו בעולם התחתון ואולי גם לשפר את תדמיתו בעיני הציבור, ביקר לנסקי את לאקי לוציאנו, בבית-הסוהר, שריצה עונש של עשרים שנות מאסר. הביקור התקיים על-פי בקשת התובע הכללי, על-מנת שלנסקי ישפיע על לאקי לספק מידע שהיה נחוץ למודיעין של הצי האמריקני. ככל הנראה דובר שם, בין היתר, על גיוס אנשי מאפיה לסייע לכוחות הביטחון האמריקאיים לפקח על סוכנים גרמנים ואיטלקים מחשש שיבצעו פעולות חבלה בנמלי ניו-יורק. כמו-כן נודע כי לאקי פילס את הדרך לפלישה האמריקנית לסיציליה בכך שהביא לשיתוף פעולה בין המאפיה בסיציליה ובין הפולשים, מתוך רצון עז לסלק את מוסוליני שגזר על המאפיה מלחמת חורמה. המניע היה ברור: המאפיה העדיפה את הפולש הקפיטליסטי העשיר - שדה המרעה הטבעי של הפשע המאורגן.

⁹ Inciardi, James A. (1984). *Criminal Justice*. U.S.A: Academic Press.

¹⁰ מסיק, שם.

לנסקי תרם כרבע מליון דולר לדיואי שרץ בבחירות כמועמד למושל מדינת ניו-יורק, ונבחר בשנת 1942. המושל הרשאי להעניק חנינות, חנן בשנת 1946, בסופו של תהליך ממושך ובהתחשב בסיועו למלחמה, את לאקי, אשר גורש לאיטליה. עובדה זו תרמה למעמדו של לנסקי והביאה אותו להיות אחד מהמנהיגים הבלתי מעוררים של הסינדיקט.

בתקופת מלחמת העולם השנייה, ובמסגרת ההשקעות והעיסוקים של הפשע המאורגן בעסקים חוקיים, נכנס לנסקי לעסקי הפצת מכוונות לנגינת תקליטים. מדובר בתחום עסקי שהיווה מקור הכנסה גדול בשביל אנשי הפשע-המאורגן. לשם רכישת מונופולין ומניעת התחרות השתמשו הם באמצעי הפחדה ואיום, ולפעמים הגיעו למעשי אלימות ממשיים וחמורים. לפיכך הוטל על צבא של אנשי זרוע לוודא שמסבאות ומסעדות יעשו שימוש במכוונות של הסינדיקט - ולא של מפיצים לגיטימיים. היה זה עסק של מיליוני דולרים בשנה, שיתרונו הנוסף היה נעוץ בעובדה שהוא הכניס מזומנים. המרגן, שהיה מנהל מכירות ראשי של חברת "ורליצר", אשר ייצרו המכוונות שכוננו "Jukeboxes", העיד בפני ועדת מקקלן¹¹ כי חתר להשיג מונופול ל"ורליצר" בשיקגו תחילה. לשם כך פנה הוא לאדם בשם גולדברג שהיה בעל קשרים בעולם התחתון, ואכן בקשתו של המרגן נתמלאה. אחר-כך ביקש המרגן מונופול בניו-יורק. בתיווכו של גולדברג הגיע המרגן לנסקי אשר נענה לבקשתו. למרות שבניו-יורק היה איגוד מפיצים מתחרה חזק, הכניע אותו לנסקי, תוך שימוש באמצעים "אגרסיביים". הסדרים אלו פעלו גם בערים אחרות.

לנסקי מלך ההימורים

דומה כי עיקר פעולותיו של לנסקי היו בתחום ההימורים. למעשה, מאז שהסתיימה תקופת היובש בשנת 1932, ועד ליום מותו של לנסקי בשנת 1983, שתי ההרשעות שנזקפו לחובתו היו בגין עבירות הקשורות להימורים. העבירות בהן הורשע, ומעל לכל העונשים הקלים יחסית להם זכה, מגלים במידה רבה את שליטתו של הפשע-המאורגן בממלכת ההימורים.

בספטמבר 1950 הורשע לנסקי במחוז ברוארד שבפלורידה בגין "ניהול הימורים שלא כדין ובאורח פושע"; ונדון לקנס של אלף דולרים. העבירות התייחסו לשני מועדונים: "לה-בוהם" ו"שדות-ירוקים" שניהל לנסקי יחד עם פרנק אריקסון, ג'וזף דוטו "ג'ו אדוניס", וינסנט אלו "ג'ים כחול-העיניים"; וג'ק לנסקי אחיו של מאיר - כולם דמויות ידועות מעולם הפשע. ראש המשטרה במחוז, השריף ולטר קלרק, התעלם מהפעילות הלא חוקית של ההימורים במועדונים האלו ואף סיפק שוטרים לאבטח את הובלת הכספים לבנק. התברר כי השריף היה שותף לעסקי ההימורים. אחיו של ולטר היה שותף בחברה שסיפקה מאבטחים ומכוניות משורינות להובלת הכספים. בעלי המועדונים תרמו כסף לקרן הבחירות של קלרק. בהקשר זה של השחתת קציני משטרה בכירים יצוין כי במחוז סמוך (מחוז דיד - שבמרכזו הכרך מיאמי-

¹¹ בשנת 1958 מינה הסנט ועדה שמתפקידה היה לחקור בנושא של חדירת הפשע המאורגן לתוך האיגודים המקצועיים והשלכת התופעה הזאת על הניהול של מפעלים שונים. בראש הוועדה עמד הסנטור מקקלן ועם חבריה נמנה הסנטור ג'ון קנדי, מי שהיה לימים לנשיא ארצות הברית. כיועץ המשפטי הראשי של הוועדה שימש אחיו של האחרון, רוברט קנדי, אשר אחרי כן נתמנה להיות היועץ המשפטי לממשלת ארצות-הברית.

ביץ') קיבל השריף מבעלי מועדוני הימורים, במשך חמש שנות שירותו, לפחות שבעים אלף דולרים. נודע כי לפחות אחד מסגניו עשה בארבע שנות שירותו סכום כסף שהספיק לו לפרוש לחווה ששווייה עשרים ושישה אלף דולרים. להסיר ספק בכל הנוגע לערך הכסף, יודגש כי מדובר בשנות הארבעים.

יתרה מזאת, בפני ועדות החקירה שחקרו מאוחר יותר את תופעות הפשע המאורגן בארצות-הברית, התברר כי בכירים במשטרה הכשילו חקירות נגד מנהלי הימורים. העונש הקל שקיבל לנסקי נבע, בין היתר, מחששם של ממונים על אכיפת החוק שאם לא יקלו בעניין, כי אז בבחירות הבאות יטיל ארגון הפשע המאורגן את משקל משאביו הכספיים נגדם, כדי שלא יבחר שנית.

במאי 1953 הורשע לנסקי במחוז סרטוגה בניו-יורק בגין "קשר פלילי" ובגין חמש עבירות על חוקי ההימורים. לנסקי נדון בנוסף לקנס כספי בסכום של אלפיים וחמש מאות דולרים, לשנה אחת מאסר "על-תנאי", ולתקופת המבחן המרבית. ועדת קפאובר מצאה כי ברקע לעבירות אלו היו קשריו של לנסקי לפשע המאורגן. קביעה זו התבססה, בין היתר, על-סמך מכתב שכתב לנסקי לרואה-החשבון שלו לפיו שותפיו לאחד ממועדוני בסרטוגה "קזינו הסלע השורק", היו פרנק קוסטלו, ג'ו אדוניס, ואחיו של מאיר - ג'ק לנסקי. יצוין כי בעובדות אלו הודה לנסקי בחקירה של משרד הסמים.

בדומה לפלורידה, עצמה המשטרה עיניים גם בניו-יורק. גם שם נמצאו ראיות כי שוטרים קיבלו כסף בעד השירות של ליווי כסף לבנק. ראשי המשטרה העידו כי הם לא אכפו את החוק בגלל שהרגישו כי מוטב "שלא לפתוח בהליכים פליליים נגד המועדונים, פן יתערער מעמדם והם יפוטרו ממשרותיהם.

בלואיזיאנה נתגלה כי לנסקי היה שותף לפחות במועדון אחד, Beverly Country Club, הגדול והמהודר שפעל באזור. מנהל המועדון היה פיליפ קאסטל - מעולם הפשע בניו-יורק. לנסקי היה שותף בעשרים אחוזים. השותפים האחרים היו פרנק קוסטלו וקארלוס מרסלו שהיה מרכז הסחר בסמים באזור. גם שם נתגלו מעשי שחיתות מצד מפקדי המשטרה המקומית. ראש המשטרה, השריף קלנסי שכונה: "המלך קלנסי", התיר או אסר לפתוח מועדון בתנאי שיעסיקו בו אנשים מטעמו. אחד מסגניו היה מבקר במועדון וגובה דמי-חסות. לימים, כאשר הגיש כומר מסוים תביעה לבית-משפט לסגור את המועדון, פעל השריף שהכומר יסיר את התביעה ובעלי המועדון יתרמו כסף לכנסייה.

בלאס-וגאס, המקום היחיד בו הימורים לא נאסרו מאז 1931, השתלט על ההימורים חברו הקרוב של לנסקי, בנג'מין "בגסי" סיגל, עד שנירצח בשנת 1947. סיגל הקים "מפקדה" להימורים במלון "פלמינגו" שהוקם במיוחד למטרה זו. הפשע המאורגן גרף רווחים עצומים וגם אחדים מאנשי השלטון המקומי, ביניהם סגן המושל, השקיעו שם כספים. בד בבד פיתחו מנהלי מועדוני ההימורים שיטה להעלים מסים שנקראה Skimming. במידה רבה נוצלו ההימורים לצורך הלבנת כספים. ישנם עדויות המצביעות על פעילותו של לנסקי בעסקי הימורים בלאס-וגאס עוד בשנת 1962.

ועדת חקירה מלכותית אנגלית שעסקה בשנת 1967 בעניינים הקשורים להימורים באיי הבהמה, מושבה אנגלית לא הרחק מחופי פלורידה, מצאה כי בשנת 1960, או 1961, הציע לנסקי למושל האיים, הרשאי להעניק רישיון לניהול הימורים, שוחד בסכום של שני מיליוני דולרים. בהוואנה, יצוין כי בנוסף למה שנאמר קודם, היה לנסקי בעל מועדון גדול להימורים

במלון Nationale עד לשנת 1959, עת עלה קאסטרו לשלטון בקובה. ועדת מקללן קבעה בשנת 1971 כי לנסקי היה שותף לעיסקי הימורים בלונדון. ממלכת ההימורים של לנסקי השתרעה כאמור לא רק בכל רחבי ארצות-הברית, אלא גם על-פני ארצות רבות.

לנסקי וישראל

גנגסטרים יהודים לא רק עזרו לקהילתם בכסף ובהגנה אלא עזרו גם לישראל בתקופת מלחמת העצמאות. בקיץ 1946 פנה בנג'מין סיגל, שותפו של לנסקי, לנציג ההגנה בארצות-הברית ותרם במשך שבועות רבים סכומי כסף שהגיעו לכדי חמישים אלף דולרים במזומן - בשטרות של חמישה ועשרה דולרים. אחד מהפעילים המרכזיים במח"ל (מתנדבי חוץ לארץ) סיפר כי בלילה אחד זומן למועדון של אחד מראשי הפשע בבולטימור ומול עיניו אספו מהנוכחים חמישים אלף דולרים במזומן, תרומה למדינת-ישראל¹². מסיק דיווח כי בלילה בו הוצא להורג באגסי סיגל בשנת 1947, עבר "פלמינגו" (מטה ההימורים בלאס-ואגס) לידיו של מו סדווי. כאשר נשאל כיצד זה הזדמן, באורח נוח כל-כך, ללאס ואגס, הסביר כי בא שמה על-מנת לנהל מסע התרמה בשביל המגבית היהודית המאוחדת. לנסקי תרם כספים לאוניברסיטת ברנדייס היהודית. מסיק טען כי מלון "דן" בתל-אביב, בו השתכן לנסקי בעת ששהה בישראל, וכן מלונות מפוארים אחרים כמו: "המלך דויד" בירושלים; "דן כרמל" בחיפה ו"אכדיה" בהרצליה נבנתה על-ידי "קבוצת מיאמי", שבין שותפיה הבכירים היה לנסקי. כמו-כן השקיעה הקבוצה בקידוחי-נפט בישראל; בבניית בתי-חרושת ועוד. אפשר ולנסקי הזרים מיליוני דולרים, בעיקר בשנות השבעים הראשונות, על-מנת לזכות בתמיכת הציבור; עם זאת גרם הוא מבוכה לא מעטה לממשל הישראלי.

בתחילת אוקטובר 1962 ביקר לנסקי בישראל, אך הוגדר כאורח לא רצוי. ביולי 1970 הגיע לנסקי לישראל אולם בספטמבר 1971 החליט שר הפנים, לא להיענות לבקשתו של לנסקי לקבל אשרת עולה לפי חוק השבות, וגם לא להאריך לו את תוקף אשרת הביקור. לנסקי עתר נגד החלטה זו לבג"צ. בישראל נפתחה מערכה משפטית שנמשכה כשנה. בין היתר, נסע פרקליט המדינה, מר גבריאלי בך, שייצג את המדינה בבג"צ, וצוות עוזרים, לארצות-הברית לקבל חומר שיתמוך בצעד שנקט שר הפנים. הדיון בבג"צ התנהל בפני חמישה שופטים: הנשיא שמעון אגרנט, ממלא מקום הנשיא - השופט זוסמן, והשופטים לנדוי, ברנזון וחיים כהן. בספטמבר 1972 דחו השופטים, **פה אחד**, את העתירה וחייבו את לנסקי לשלם אלפיים ל"י הוצאות המשפט. בפסק דין המשתרע על כ- 60 עמודים, נימק הנשיא אגרנט מדוע נכון החליט שר הפנים שלא להעניק לנסקי אזרחות ישראלית ולגרשו למעשה מישראל. יצוין כי השר הסכים להעמיד לרשות לנסקי את החומר שעל-פיו קיבל את החלטתו, וכן הציע השר לנסקי כי יגיב על החומר. לנסקי לא עשה כן אלא עתר, כאמור, לבג"צ. להגנתו טען לנסקי כי עניינו זכה מאז ומעולם "לניפוח" בעיתונות, הן בארץ, והן בעולם. הוא הודה כי עסק בהימורים לא חוקיים אבל, טען, כי הם היו מקובלים והתנהלו בגלוי. לדבריו עוד בשנת 1950 הפסיק עם ההימורים בארצות-הברית, וב- 1959 הפסיק עם ההימורים בקובה, עת עלה פידל

¹² רוקאווי, שם.

קאסטרו לשלטון. לנסקי חזר וטען כי החומר נגדו מבוסס על שמועות, השמצות ודברי רכילות; וכי הרשעותיו הן ישנות וזניחות. באשר לחשדות כאלו ואחרות המיוחסים כנגדו טען לנסקי כי טופלים עליו אשמות שווא, וכי אין זה נכון שהוא ברח מארצות-הברית לישראל. למעשה פסק הבג"צ כי הוראת חוק השבות לפיה רשאי שר הפנים שלא ליתן אשרת עולה כאשר המבקש הוא בעל עבר פלילי העלול לסכן את שלום הציבור, אין כוונתה שהעבר הפלילי הוא העלול כביכול לסכן את שלום הציבור; אלא שהמבקש, בעל העבר הפלילי, עלול לעשות כך. היינו, שני התנאים: 1) בעל עבר פלילי 2) העלול לסכן את שלום הציבור, הינם תנאים מצטברים, אולם התנאי השני הינו תנאי עצמאי העומד ברשות עצמו. השאלה אם המבקש בעל העבר הפלילי הינו מסוכן לשלום הציבור הינה עניין להערכה, הנתונה לשיקול שר הפנים. לצורך החלטתו רשאי השר להסתמך על חומר שהינו עדות שמיעה או על-פי מידע אמין, אפילו שאינו נכלל בגדר של ראיות קבילות בבית משפט. בניגוד לטענותיו של לנסקי, הבג"צ השתכנע כי החומר נגד לנסקי הינו חומר אמין, שנאסף על-ידי גורמים רשמיים מוסמכים. כאמור, בעקבות פסיקת הבג"צ, עזב לנסקי את הארץ בשלהי שנת 1972.

סיכום

מאיר לנסקי לא היה קוטל קנים בעולם הפשע. החומר שנאסף נגדו שיכנע את הבג"צ, בהרכבו המורחב, כי לנסקי רחוק מלהיות פנסיור שביקש לעלות לארץ ולבלות בה בשקט ובשלום את שארית ימיו. ככל הנראה היה לשלטונות בישראל עניין רב שלא לאפשר לנסקי לחיות בארץ. ניתן להניח כי חלק מעניין זה נבע מלחצים פוליטיים שהופעלו על חוגים ממשלתיים במדינה מצד הממשל האמריקני, אשר באותם שנים קידש מערכה פלילית נגד לנסקי. ייתכן ואלמלא מעורבותם הפעילה של נציגי סוכנויות אכיפת החוק בארצות-הברית, לרבות הסיוע המירבי שהגישו בהמצאת החומר המפליל לידי פרקליטות המדינה, היה זוכה לנסקי לחיות בישראל.

מאז תחילת שנות התשעים, משפרצה בישראל "פאניקה מוסרית" על "חדירת המאפיה הרוסית" לישראל¹³ מתרבים הקולות התובעים שינויים ותיקונים בחוק השבות; אשר ימנעו, לדעתם, מאלמנטים עבריינים לא רצויים מלהתאזרח בישראל. בין היתר נוקטים בעלי עניין אלו ברטוריקה של "קל וחומר", כאשר הקל, לשיטתם, הוא פרשת לנסקי. דומה כי העיון ב"תיק לנסקי" מפריד במידה רבה טענות אלה. יתרה מזאת, מבדיקת המצב המשפטי בישראל לאשורו ניתן ללמוד כי לשר הפנים סמכויות לא מעטות¹⁴ בכל הנוגע לסרב מליתן אשרת עולה לאנשים בעלי רקע פלילי המהווים סכנה לציבור בישראל. השאלות המעוררות מסוגיא זו הן אם היו מקרים שהצדיקו הפעלת סמכות זו, ואם כן, מדוע היא לא הופעלה; והאם לחצים פוליטיים כאלו ואחרים, יביאו את שר הפנים לאסור מתן אשרת עולה בגלל מהותו הפלילית.

¹³ דוידוביץ אברהם (1996). נורמליזציה של הפשיעה בקרב יוצאי חבר מדינות העמים. *מראות המשטרה*. גיליון 154, מרץ 1996. עמ' 25-27.

¹⁴ ראה פסיקות הבג"צ שאזכרו בהערות מס' 3 ו-4.